

MET J.V. DE NEVE, PASTOOR VAN WESTKAPELLE,
 =====

NAAR CAYENNE IN 1798.
 =====

Onze vriend en Medelid, de heer Hubert Deschepper uit Heist, bezorgde ons een klein cohiertje vergeelde en beduimelde blaadjes papier (19x16) beschreven met "een mooie hand" uit het begin van de jaren 1800.

Het is de kopie van een brief van de Brugse priester Dumon die in 1798, samen met de pastoor van Westkapelle en nog vele andere aangehouden priesters, naar Cayenne werd gedeporteerd.

Toen onze Kring enkele maanden oud was, hebben wij in oktober 1959, een lijvig speciaal nummer van "Rond de Poldertorens" uitgegeven: Westkapelle. Dit was de eerste en enige druk van het handschrift van J. Opdedrinck: een monografie van Westkapelle.

Op bladzijde 54 en volgende van dit nummer, verhaalt E.H. Opdedrinck heel kort de levensschets en de lijdensweg van Pastoor De Neve. Hij haalt zijn tekst grotendeels uit het boekje van E.H. Patyn: Jacobus Vincentius De Neve van Eecloo (Eeklo 1896); evenals uit: Ballingschap van den E.H. Joannes Balduinus De Bay...(Brugge 1837).

Jan Boudewijn De Bay was ook een Bruggeling, gewezen onderpastoor van Westkapelle (zie Rond de Poldertorens, 1e jaarg. nr 3, p 75), en in 1798 regent van de Bogaardeschool te Brugge. Dumon en De Bay zijn levend uit de hel van Cayenne teruggekeerd. Pastoor De Neve is na de ontvluchting gestorven.

De brief die hier volgt, hebben wij "zonder vermeerderinge of verminderinge" willen mededelen als authentiek dokumentje dat zeker de Westkapelle-naars zal interesseren. Maar weet dat Pastoor De Neve in de "Beloken tijd" ook Hoeke en Oostkerke bediende.

Indien het onze lezers mocht bevallen, willen wij graag in het decembernummer van dit jaar, in een "Mededeling" iets meer vertellen uit de boekjes over J.V. De Neve en J.B. De Bay.

Copie van eenen brief van Mijnheer Dumon Pastor van Mannekensveere in het bisdom van brugge, gedeporteert na de Cayenne, en met 119 priesters inscheept in de Corvette La Bayonnaise den 1^{en} augusti 1798. Geschreven uyt Londen den 1^{en} april 1800. ooooooo

Zeer Lieve Moeder!

In eene gedurige onzekerheyd of ul: tot hier toe eenige maeren van mij ontfangen hebt, niettegenstaende ik al drymael geschreven hebbe, neme wederom de occasie waer om aen ul: mijne uytterste Liefde en Respect te bewijzen, denkende voor zeker dit nog aen ul: nog aen mij eenig quaed kan veroorsaeken van den kant van uwe Regeerders, want het zoude meer als een tijgershert moeten wezen die aen mij of ul: tot schuld of misdaed zoude willen rekenen dat ik zoude gemeenschap, genegentheyd, liefde en agtbaerheyd betoonen, aen wie ik door zulke sterke banden verknogt ben, die mij op deze weireld naest god de liefste zijn, en van wie ik zo vreedelijk, zonder regt of reden oyt daer toe gegeven te hebben, ben afgerukt, altijd in angst en vreeze zijnde (:ingesien uwen hoogen ouderdom:) van nimmermeer het soete genoegen te hebben van met ul: nog in dit leven persoonlijk te kunnen handelen..... ik hope en betrouwe als nu vastelijk, dat den goeden God, naer mij zoo veele beproeving en tribulation te hebben laeten uytstaen en doorzien te hebben, voor eene tijdelijke belooninge mijne wenschen en dagelijksche smeekingen zal volbrengen en hier naer niet min ons te gaeder deze pijnlijke smerten, die ik voor zijnen h. naeme en glorie geleden hebbe, duyzendmael vergelden zal in den hemel.

Zeer Lieve Moeder! de miserien, benauwtheden en ellenden die wij uytgestaen hebben zijn onbedenkelyk en onbeschrijvelijk, maer dat dit uw herte niet bedroeve, want dit is al gepasseert en wij hebben dit ter liefde gods voor eene goede zake geleden, waar over ik mij verheuge.

Wij bevinden ons hier, voor zooveel den tijd en omstandigheden toelaten uytterlijk wel, het Engelsch Gouvernement, welkers goehertigheyd en mildadigheyd noyt genoegsaem zal kunnen gepresen worden, geeft ons een maendelyks secours van 35 schellingen het welk in ons geld uytmaekt ontrent seven fransche kroonen, met het welk nogtans wij niet teenemaal en kunnen bestaen, mits alles hier zoo uynemende dier is, maer het gene de kleyne middelen, die wij nog hebben weten te behouden, grootelijcx ondersteunt, zoo dat gij van dezen kant voor mijne subsistentie geen ongerustheyd moet hebben: Gods Voorzienigheyd is altijd bij en met ons, deze heeft ons in alle drukkelyke gelegent-

Ik wil ul: hier een kleyn en kort verhael geven van hetgene wij afgesien hebben sedert onse inscheping tot Rochefort, zooals ik ul: in dien tijd hebbe laeten weten.

Wij zijn den 1^{en} ougust 1798 met 119 priesters ingescheept op de corvette of het schip genaemt La Bayonnaise van 32 stukken kanon en op de reede van Rochefort blijven liggen tusschen de eylanden Oleron en Rhé tot den 8^{en} dito, als wanneer wij in volle zee gestéken zijn. Alsdan zeyde ik adieu aen Europa en alle mijne Lieve Vrienden. Ik zal u niet veel zeggen van de maniere hoe wij op dit schip zijn behandeld geweest, alleenlijk dat onze spijsse was het ration van de matroozen, dog veel slechtern voor zoo veel wij maer te eten hadden, het gonne de matroozen niet wilden hebben en dat afviel van hunne rations, dit bestond in eenig zwijnen of keyen vleesch ongeweeckt reeds sedert vijf jaeren gezouten en geheel verrot. Ons brood bestond in hart biscuit van den zelvan tijd van Robespierre geheel doorknaegt van de wormen en voor den meerderen deel bedorven: hetgeen nog goed scheen, moesten wij met de kanonballen zien te verbrijzelen. Wij hadden nog over anderdag erweten en peerdeboonen, waer in, gekookt zijnde in waeter, meer wormen als boonen waeren, zoo dat ik naer eenige daegen aldus gespijst te zijn, voor zeker oordeelde en vast mij liet voorstaen dat er niemand van ons tot zijne destinatie zoude overgebleven hebben, want ik moet zeggen dat ik dikwils voortijds meer spijsse op eenen dag genomen hebbe alsdan in den tijd van 14 dagen, en dikwils zeer geeren een guinée gegeven hadde om den slegtsten kost van den armsten mensch van mijne prochie te hebben.

Den 22^{en} ougust 1798 stierf Mr. Reyphins den oudsten, en zijnen broeder was ontroostbaer, dit was den eersten die het met de dood beseurde, nochtans zijn er maer 10 personen ten tijde van onsen overvaert gestorven, het welk zeer te verwonderen is, dog den meesten deel was krank en ziek...

Ons logement was naer advenante. Wij waeren met 119 personen onder in het schip in twee stagien op malkanderen getast, hangende in eenen lap linwaet van ontrent 4 voeten lang, zulks dat het agterste van de bovenste dikwils genaekte het aansigt van de onderste als versmagt zijnde: De zieke en doode bleeven tusschen de levende liggen tot dat men hun daer uythaelde om hun in zee te werpen: Wij wierden als weg gedraegen en opgeëten van het onkruid, dog ten lesten ziende dat dit alles een pestilente en besmettende ziekte veroorzaekte en vreezende voor de equipagie, zijn de zieken die in geen

kleynen number waeren, boven tusschen de kanons op de pailiassen geleyd, dit dede de andere een weynig beter respireeren.

Wij zijn alzoo tot Cayenne gearriveert den 8 october 1798: De zieke wierden aldaer in het hospitaal gedaen, waer zij redelijk bezorgt wierden, en die gezond scheenen, dog zekerlijk niet waeren, wierden in een schipken gebracht om nog 30 uren verder langs de kusten aen land afgezet te worden op een plaets genaemt Conamama, alwaer wij den 16 october zijn aengekomen.

Wij vonden aldaer onder de fransche priesters, die ons waeren voorgegaen, nog eenige nederlanders, maer het meeste deel was reeds gestorven. Daer vonden wij op een onbewoond veld (:gelijk aen t'veld van Male:) omringt van groote en dikke bosschen, eenige cabaenen van de Indiaenen voor ons gemaakt, in de welke wij ons logement konden houden: Daer waeren nog dueren, nog vensters, nog stoel, nog tafel, nog bedde, nog bank in deze barakken die van staeken gemaakt waeren en bevolgten met enkle latten, moesten wij met 24 personen in ieder cabaene verblijven.

Onze eerste zorg was staeken in het bosch te gaen kappen om onze lijnwaeden lap, die wij par gratie uyt het schip hebben mogen mededraegen, te spannen om hier te kunnen Rusten. Wij Vlaemingen hadden ons vervoegd met de Savoyards die zeer deugdelijke priesters waeren: Maer in den tijd van 3 weken was ons number meer als van d'helfd vermindert; wij hangden daer ook gelijk in het schip in onzen lap, d'eene tegen d'andere: Ik hebbe mij eens bevonden, dat er nevens mij aen beyde zijden eenen dooden lag, en dat ik eenen aen mijne voeten zag sterven. Wij waeren daer met 65 personen afgezet en in den tijd van 4 weken waeren er al 36 gestorven van ons, zonder te rekenen de gene die voor ons daer gekomen waeren. De maere verspreyde zig tot Cayenne dat de peste onder de gedeporteerde tot Conamama was: chirurgien en soldaten die ons moesten bewaeren, elk viel ziek en stierf, en om deze reden hebben zij ons alsdan verplaatst nae een dorp genaemt Sinamarij. Het scheen daer gezonder te wezen, en wij waeren daer ook veel beter, voor zoo veel wij daer den kost konden koopen bij fraeye inwoonders die ons eensdeels genegen waeren, denkende dat wij nog voorsien waeren van eenig geld; gelijk zij bevonden hadden van de gedeporteerde BarthelemY Pichegrue etc die daer ook geweest hadden, maer reeds voor onze aenkomst van deze plaets ontsnapt waeren: Wij vonden er nog twee, die met hun om zeker redens niet hadden willen deelnemen te weten: Barbé-Marbois en Lafond-Ladebat..... Job-Aimé was langs den kant van Cay-

enne op eene habitatie en is naer ons afgekomen.

Wij hebben op Sinamarij verbleven van den 20 November 1798 tot den 11 mey 1799, dus ontrent 6 maenden, dog niet anders dan de dood voorziende, waert dat wij niet haest daer van konden komen, want dagelijks stieven er nog, zoo dat wij ten lesten onze eerste Resolutie uytgewerkt hebben om van daer weg te vlugten, dood voor dood, leven voor leven.

Wij hebben bedektelijk voor ons een schuyte doen koopen en met eenen visscher en 13 gedeporteerde waeronder 9 nederlanders, te weten Mr Cop pastor van Zwijndrecht bij Antwerpen, Mr Keuckemans priester van Antwerpen, Mr Debay Regent van d'arme stede schoole tot Brugge, Mr Deneve pastor van Westcappelle bisdom Brugge, Mr Moons onderpastor van Boom bisdom Antwerpen, Mr Denoot orator van Scherpenheuvel in Braband, Mr Reyphins junior onderpastor van Beveren bij Rousbrugge bisdom Ipren en pater Neirinckx capucin van Ninove die nog in 't leven waren, zijn wij den 11 mey 1799 voorsien van levensmiddelen voor ontrent 7 dagen, s'nagts ten 11 uren in zee gesteken op Gods genaede, dunkende ergens langs de kusten op de Hollandsche volkplantingen in de West Indien aen te komen gelijk ons gelukt is;

Want den tweeden dag naer ons uytvaeren, zijn wij circa 40 uren van daer tot Maroni aengekomen op eenen Hollandschen post alwaer den Commandant die eenen Luykenaer was, ons zeer wel ontfangen heeft, ons feliciteerde en zig verheugde over onse ontkominge, want hij hadde daer reeds veel van hooren zeggen.

Naer dat wij daer 3 dagen verbleven hadden en wel getracteert waeren, zijn wij wederom in zee nog 30 uren verder op gevaeren, voorgegaen zijnde van een ander schuytte, die den Commandant met ons zond om levensmiddelen te haelen naer het fort Oragne, alwaer aenkomende wierden wij wel ontfangen van den hollandschen Colonel die daer lag.

Wij meenden aldae teenemael verlost te zijn uyt onse verschrikkelijke slavernije en van daer naer Surinam te lande te gaen, om aldaer een neutrael schip te vinden en daer mede nae Europa te komen.

Wij hadden reeds onse schuyt verkogt, maer op den weg zijnde van Surinam, zond ons den gouverneur van aldaer eenen bode, zeggende dat wij moesten zien langs zee voorbij Surinam te komen tot Berbice of Demerari alwaer de Engelse waeren, andersins dat wij tot Surinam aenkomende van den franschen consul zouden gereclameert worden, in welk geval hij zich genoodzaekt zoude vin-

den van ons par force te moeten overleveren, het geene aen zijn gemoed zeer tegenstrijdig zoude zijn; Want desen gouverneur Frederici een zeer deftig en eerlijk man is gelijk wij vernomen hebben:

Door dat geval zijn wederom onse rampen beginnen te verzwaeren, men heeft onse verkogte schuyt wederom gegeven en wij zijn nog eens in zee gesteken aen ons eygen gelaeten: Geene kusten meer kennende, hebben wij die uyt ons gezigt verloreⁿ en dien daggeene zonne nog maene ziende, door een onweder dat er opquaem, vaerende zonder compas wisten wij niet meer of wij zuyd, west, oost of noord waeren. Hier konden de zeevaarders oordeelen in wat schrikkelijke perykels wij alsdan ons bevonden, onze schuytte was lak en wij moesten dag en nagt met twee personen altijd water uyt slaen om niet te verzinken: In deze benauwelikheden zijn wij alzoo ontrent 48 uren gebleven tot wij ten lesten (: hoe wonderlijk is God in zijn beproevingen en aenbidelijk!) wederom de kusten in t'zigt hadden; Hier weenden wij te gaeder van blijdschap! maer eylaes! te naebij daer langs vaerende, is er eene zeer quade en woedende zee opgekomen die onse schuyt op het strand heeft gesmeten, dewelke naer dat wij daer met veele moeyte uytgeraekt waeren in de nagt s'anderdags s'morgens voor onse oogen is verbrijzeld:

Daer stonden wij allegaerder op het land aen den kant van eenen woesten en ondoordringelijken bosch, die van de zee doorvloeyd wierd, niet wetende of er misschien in 20 uren in de ronde aldaer eenen mensch wel zoude te vinden zijn. Alsdan hebben te voet langs de kust door het hout gedurig tot de knien in het moeras, zonder eten of drinken voortgetrokken tot dat wij ten lesten naer 5 dagen gemarcheert te hebben, gevonden zijn van Indiaenen, slaeven die daer met eene schuyt gezonden waeren van hunnen meester om krabben te vangen, van ^{waar} wij door hunnen meester langs de zee zijn afgehaald. In deze 5 dagen hadden wij niets anders dan levende krabben geëten en ons geluk was, dat het nog tweemaal in dien tijd s'morgens een weynig regende, waardoor wij onsen verschrikkelijken dorst eenigsins laefden. Wij hadden nog een weynig brood gehad, maer dit was t'eenemaal doorweekt van het zeewaeter en door de hitte geheel bedorven, het vier was er ingekomen en het scheen gelijk kalk te zijn. In dit bosch ten tijde van 5 dagen zijn er 3 Brabandsche priesters te weten Mr Moons, Mr Keuckemans en Mr denoot agtergebleven: Den meester die ons gevonden hadde, heeft nog twee differente schuytten met zijn volk gezonden om hun op te zoeken, maer niet gevonden. Wat dat er van deze

3 ongelukkige is gekomen, konden wij niet zeggen.

Om te sluytten dan, want alle onze gevaeren in het kort verhaelen zonder vermeerderinge of verminderinge, ik zoude eenen geheelen boek moeten schrijven; Wij zijn bij den meester van de Indiaenen 8 dagen gebleven en welgedaen geweest, en een weynig verkwikt zijnde van alle onze zeeren, hebben wij hem eene schuytte afgekogt, hij heeft ons 3 Indiaenen medegegeven om die te bestieren, en naer 2 dagen gevaeren te hebben, zijn wij eyndelinge tot Berbice aengekomen, eene stad van de hollandsche volkplantinge in Westindien, alwaer de Engelsche in het bezit waeren, die ons wel ontfangen hebben: Hier hadde ik niets anders meer over, boven mijn geld, als een veste van katoen, eene geleende broek die ik aen hadde, niet een hemde aen mijn lichaem, zonder kousen of schoenen.

Tot Berbice is Mr Deneve pastor van Westcappelle gestorven uytgeput van kragten. Van daer zijn wij naer Demerari eene ander en beter hollandsche stad aen d'Engelsche gearriveerd den 6 Juny 1799 en aldaer in het hospitael verbleven tot de 1^{en} July. Wij zijn daer wel gedaen geweest, en den Engelschen minister of Domine, ziende onse ongelukkige gesteltenisse, heeft ons daer kleederen en lijn waed omgehaeld, daerenboven ieder meer als 25 guinéen in gelde. Niets dat d'Engelsche overtreffen kan om d'ongelukkige te helpen!

Den 1^{en} July 1799 zijn wij met een Engelsch schip van Demerari vertrokken, en naer differente storms in een onverwagte schrikkelijk zee uytgesien te hebben, zijn wij den 22 augusti tot Liverpool in Engeland met 8 gedeporteerde aengekomen.- den pastor van Zwijndrecht bij Antwerpen Mr Cop is op de voyagie gestorven.- Den 7 September zijn wij van daer nae Londen gekomen en den 9 aldaer gearriveerd gezond en wel te pas, gelijk wij tot hier toe godlof, ons nog bevinden.

Mijnheer Debaij en ik, wij meenen hier niet lang meer te verblijven, wij denken nog voor Paeschen met eene goede occasie nae Duydsland over te gaen, om eenigen tijd tot Munster of elders te gaen wonen, het welk ik, zoo haest als ik daer zal gearriveerd zijn, ul: zal laeten weten. t' Is hier al te dier leven niettegenstaende den bijstand die wij nog van het Engelsch gouvernement ontfangen.

Ik hope dat Marie u getrouwelijk zal bijgestaen hebben, en betrouwe ul: wel haest te zien. Groet alle de vrienden en prochiaenen van Mannekensveere, voor wie ik dagelijks bidde dat den Heere hun wille bewaeren in deze

bedroefde tijden.

Groet besonderlijk mijne Lieve Susters Theresia en Barbara en ander vrienden van Brugge en daer ontrent, die alle in mijn ongeluk deelgenomen hebben en hunne affectie tot mij betoont hebben, waerover ik hun zeer dankbaer en toegenegen ben.

Adieu mijne Lieve Moeder en Vrienden, ik hope dat dit niet voor altijd zal zijn, maer dat wij malkanderen wel haest zullen zien

Ik blijve met uytterste Liefde en agtbaerheyd

UL: toegenegen zoon

Londen den 1^{en} april 1800

P. S. Verzoeke ul: dezen te laeten zien aen onze bekende vrienden en aen d'heerIk denke deze weke of wel de naeste weke nae Duydsland te vertrekken, en zal aldaer meerder occasie hebben om ul: gerustelijk te schrijven: Adieu alle mijne Vrienden.

ooooooo

B i j v o e g s e l

In eenen brief van den zelven heer Dumon geschreven uyt Sinamarij den 3 maerte 1799 leest men het volgende:

Daer zijn meer als 150 priesters alhier gestorven in den tijd van 6 maenden: d'helfd is nauwelijcx overgebleven: Mr Hazaert pastor van Haringhe en Mr Reyphins onderpastor van Stavele zijn gestorven en nog 15 andere nederlandsche priesters.

In eenen anderen brief uyt Londen, van den 3 december 1799 zegt hij, dat van alle de nederlandsche priesters maer in het leven meer zijn Mr Debaij Regent van d'arme stede schoole tot Brugge; Mr Reyphins Junior Deservitor tot Westvleteren; Mr Flotteen onderpastor tot Beveren bij Rousbrugge; pater Nerinx Capucin van Ninove en hij Dumon pastor van Mannekensveere.

In het Nieuws-blad "den Compilatier" N° 67 van den 2 december 1799 staet bij vertaeling het volgende: De laeste brieven uyt de Cayenne aengekomen tot Hambourg melden dat er van de 194 personen vertransporteert door de fregatte "La Charente" niet meer overblijven als 20 en dat alle de andere daer onder bezweken zijn.

ooooooo

U y t t r e k

Van het nieuws-blad "Le Courier de l'Europe" N° 17 van den 20 Septem-ber 1799.

In t'verloop van de maend thermidor 5 jaer wierden er 310 fransche priesters gedeporteert nae Cayenne, den 1 julius waeren er reeds 148 van deze ongelukkige slag-offers bezweken in t' midden van t' brandende zand, van de moerasschen en van de bosschen waer van dit vreemd land overvloeyd:

13 van die, de welke de strengeden van dat land, t' gene zijne inwoonders verslind, overleeft hadden, hebben den middel gevonden om met een schuytje t'ontsnappen uyt dat deel van Sinamarij. Zij hebben schip breuk geleden op de kusten van Corentin. Dry zijn er blijven steken in de onbewoonbaere moerasschen die zij moesten doortrekken. Thien zijn er gekomen tot Demerarij. De Engelsche die deze volkplantinge in bezit hebben, hebben t'hunnen voordeele een inschijving geopent die ontrent 250 guineen voortgebracht heeft, by middel van welke men hun kleederen bezorgt heeft, waer aen zij m(.eest?) nood hadden, en die hun ook gedient hebben om de kosten van den overvaart en van geheel de reyze te betaelen, welke onkosten zeer kleyn geweest zijn uyt besondere menschlieventheyd van den Capiteyn die zig met den overzet belast had. Eenen van de ongelukkige is tot Berbice gestorven, en de 9 overgeblevene zijn onlangs tot Liverpool aengekomen.